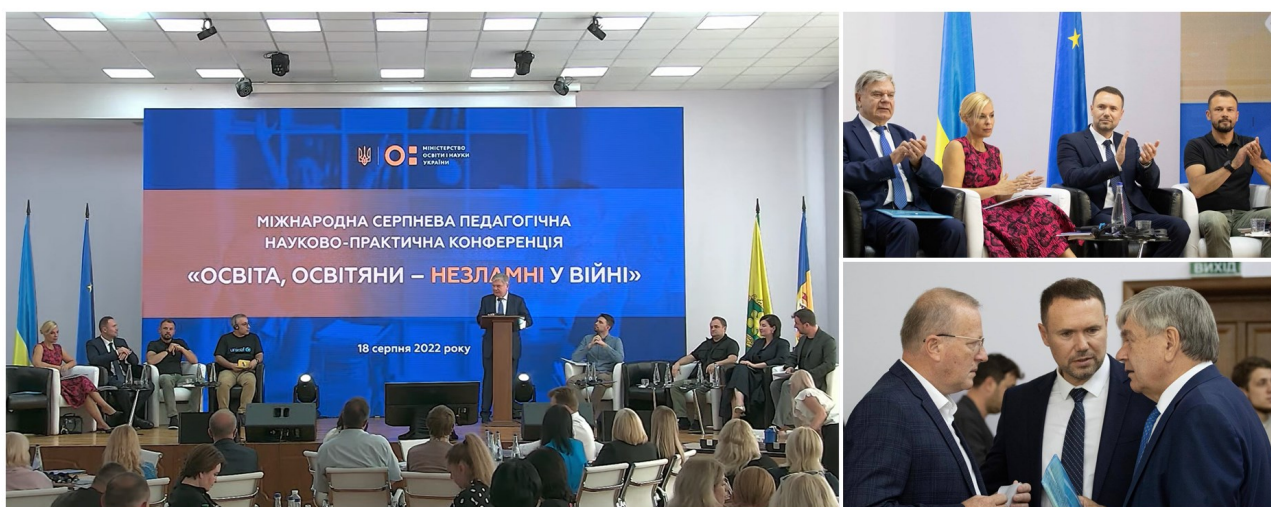

ПЕДАГОГІЧНА НАУКА ДЛЯ РОЗБУДОВИ НОВОЇ КРАЇНИ

За результатами виступу на Міжнародній серпневій педагогічній науково-практичній конференції «Освіта, освітяни — незламні у війні», 18 серпня 2022 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4201>

КРЕМЕНЬ

Василь Григорович

доктор філософських наук,
професор, дійсний член
(академік) НАН України і
НАПН України, президент
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. У виступі розкрито ключові напрями дослідницької підтримки освітян та практичних дій Міністерства освіти і науки України заради успішного функціонування і подальшої модернізації освіти України в умовах війни. Представлено найбільш вагомі здобутки вчених НАПН України у: дошкільній освіті, зокрема Центру раннього розвитку дитини та дошкільної освіти Інституту проблем виховання; модернізації змісту загальної середньої освіти, що втілюється на основі створених вченими Інституту педагогіки підручників з усіх предметів для 5-го класу; цифровізації освіти, у сфері якої суспільного резонансу набули розробки про застосування хмарних технологій у закладах освіти, використання електронних освітніх цифрових ресурсів, SMART-комплекси для закладів професійної (професійно-технічної) освіти; національно-патріотичному вихованні — за розробленими технологіями, програмами та методичними рекомендаціями дослідників Інституту проблем виховання; психологічних дослідженнях, які є особливо актуальними для українського суспільства в умовах повномасштабного військового вторгнення; освіти українських дітей за кордоном, що реалізується, для прикладу, в межах відкритого за ініціативи Інституту цифровізації освіти Центру дистанційної освіти для українських школярів у м. Варшава; підвищенні кваліфікації учителів, що здійснюється за відповідними інноваційними освітніми програмами.

Ключові слова: Національна академія педагогічних наук України; наукова діяльність; освіта України; педагогіка; психологія; науково-методичний супровід; інноваційна людина; військова агресія.

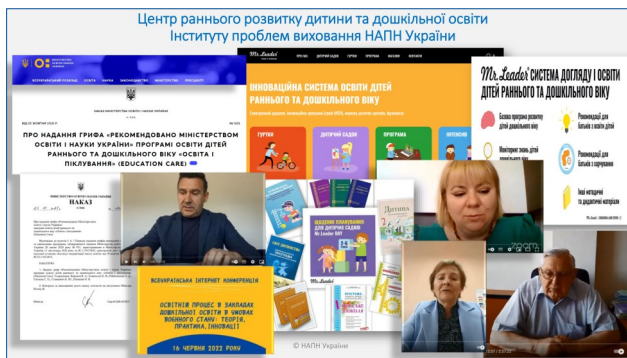
Національна академія педагогічних наук України, яка в цьому році відзначає своє 30-річчя, відіграла ключову роль в становленні національної освіти в усі роки незалежності (Кремень, 2021; Kremen, 2021).

Нині вчені академії одностайно, словом і справами підтримують Збройні Сили України, усіх захисників України, Верховного головнокомандувача Президента України Володимира Зеленського у протистоянні агресору. Послідовні і впевнені дії української держави вселяють віру в неминучу перемогу.

У контексті теми виступу зупинюся на окремих напрямках дослідницької підтримки освіти.

Перше. *Дошкільна освіта.*

На жаль, війна не дала змоги відкрити в академії Інститут раннього розвитку дитини та дошкільної освіти, але вченими Центру з такою назвою в складі Інституту проблем виховання НАПН України:

- створено освітню платформу «Дошкілля України: освіта і піклування». За період бойових дій на ній зареєстрували понад 21 тис. електронних кабінетів, з яких 28 % — родини дітей з сімей українських біженців;

- надано системну психолого-педагогічну консультативну допомогу дітям та родинам, які постраждали внаслідок воєнних дій у Київській області;

- проведено Всеукраїнську інтернет конференцію «Освітній процес в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації» (понад 6,5 тис. учасників) (МОН України, 2022а; ІПВ НАПН України, 2022);

- створено систему мережевої науково-методичної комунікації з працівниками дошкільної освіти, батьками, науковцями.

Друге. *Модернізація змісту загальної середньої освіти.* У минулому навчальному році початкова школа завершила перехід до нового Державного стандарту початкової освіти. На його підставі функціонують дві типові освітні програми, одна з яких розроблена вченими НАПН України і саме її обрали більше половини вчителів.

Цього навчального року за концепцією «Нова українська школа» стартує 5-тий клас. Створений

за участі вчених НАПН України Державний стандарт базової середньої освіти закладає нові вимоги до якості освіти у 5-9 класах. З їх урахуванням вчені академії підготували підручники з усіх предметів для 5-го класу, зміст яких взаємоузгоджений усіма авторськими колективами (Топузов & Засека, 2022). Не випадково, що більшість учителів обрали саме підручники академії. Ми продовжимо цю роботу з тим, щоб 6-й і наступні класи також були забезпечені академічними якісними підручниками з усіх предметів.

25 серпня 2022 р. в онлайн режимі відбудеться традиційна серпнева веб-конференція «Вчені НАПН України — українським учителям», де освітяни матимуть можливість безпосередньо від авторів підручників почути коментарі і методичні поради. Посилання на веб-конференцію можна знайти на сайті НАПН України.

Третє. *Цифровізація освіти.* З метою наукового впливу на процеси цифровізації НАПН України створено Інститут цифровізації освіти. Інститут заснував потужну Електронну бібліотеку, яка містить праці вчених академії і якою послуговуються користувачі 182 країн світу. Інститут видає один з найкращих електронних наукових журналів України «Інформаційні технології і засоби навчання», його читають фахівці з 196 країн світу. Нині ця установа працює над інноваційною електронною Енциклопедією освіти.

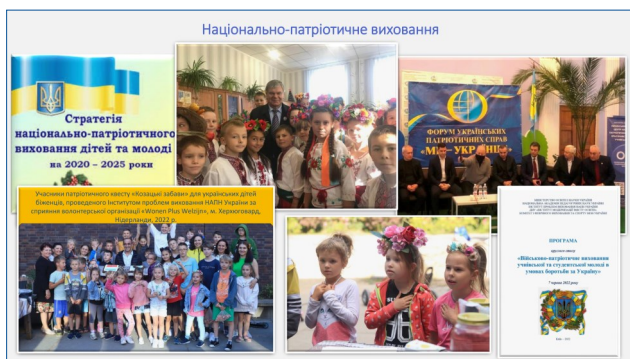

Широкого наукового і суспільного резонансу набули розробки вчених цього Інституту з питань

застосування хмарних технологій у закладах освіти та впровадження методичної системи використання електронних освітніх цифрових ресурсів (Биков, 2022). Нагальним завданням, яке нині реалізує установа, є створення для вчителів відкритої системи підвищення цифрової кваліфікації.

Інститутом професійної освіти НАПН України створено концепцію проектування і розроблення SMART-комплексів для закладів професійної (професійно-технічної) освіти ключових виробничих галузей — аграрної, будівельної та машинобудівної (Пригодій, 2021).

Четверте. *Національно-патріотичне виховання*. Вченими Інституту проблем виховання НАПН України:

- оновлено парціальну програму національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна — моя Батьківщина», якій надано гриф МОН України;

- підготовлено методичні рекомендації з військово-патріотичного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти, навчально-методичний посібник «Військово-патріотичне виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації», які отримали гриф МОН України (Тимчик та ін., 2022; Остапенко та ін., 2022);

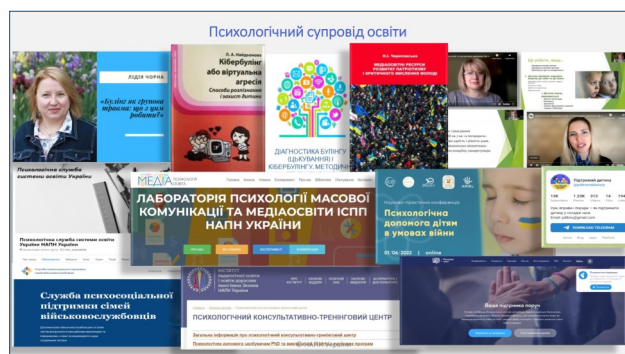
- розроблено технології формування в учнів оборонної свідомості, готовності до сприяння обороні України, компетентного поведіння в екстремальних ситуаціях;

Нині вчені академії працюють над:

- проектом «Стратегії залучення ветеранів війни до формування української ідентичності через систему національно-патріотичного, зокрема військово-патріотичного виховання на період до 2027 року;

- новою Концепцією військово-патріотичного виховання дітей та молоді.

П'яте. *Сфера освіти потребує також глибоких психологічних досліджень*, особливо в умовах, обтяжених руйнівною війною проти України.

Вченими НАПН України опрацьовано проблеми:

- кіберсоціалізації і медіакультурної грамотності;
- булінгу і посттравматичних розладів;
- інклюзивного навчання й освіти осіб з особливими освітніми потребами;
- психічного відновлення дітей і дорослих.

З початком війни в академії проведено низку моніторингових досліджень. Серед найважливіших з них — «Соціально-психологічний стан українського суспільства в умовах повномасштабного вторгнення: нагальні виклики і відповіді» (ІСПП НАПН України, 2022), а також «Твоя життєстійкість в умовах війни» (Кокун, 2022).

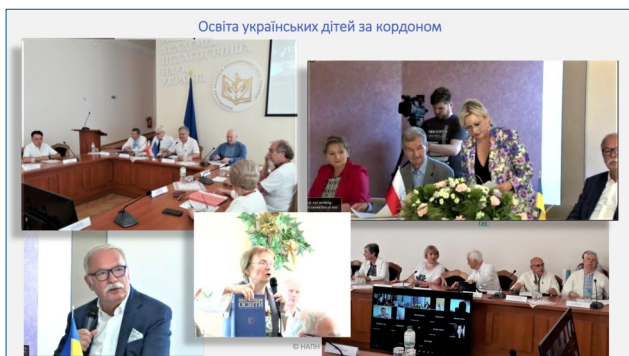
Усі наукові установи психологічного профілю НАПН України напрацювали відповідні методики і рекомендації щодо психологічного відновлення громадян, дітей і дорослих, створили для цього необхідні центри і групи, проводять заходи.

Це стосується і науково-методичного забезпечення психологічної служби системи освіти.

Шосте. *Освіта українських дітей за кордоном*. Учені НАПН України долучилися до допомоги дітям, які тимчасово виїхали за кордон, у здобутті освіти та збереженні своєї національної ідентичності.

Зокрема, академія використовує давні творчі зв'язки з вченими Польщі, де зараз перебуває найбільше українських дітей. Нещодавно відбулося спільне засідання Президії НАПН України і Комітету педагогічних наук Польської академії наук, на якому обговорено питання подальшої співпраці в нинішніх умовах (НАПН України, 2022).

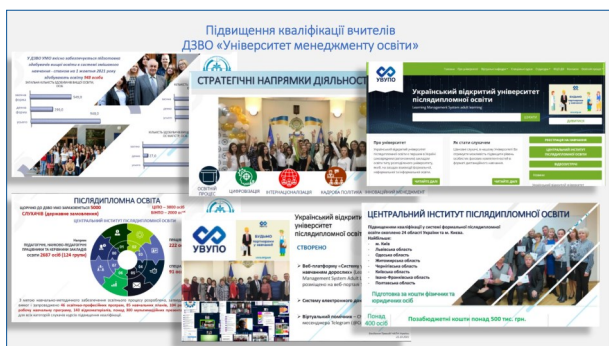
З ініціативи вчених НАПН України та за підтримки департаменту освіти м. Варшава відкрито [Центр дистанційної освіти для українських школярів](#), завдяки якому вони мають можливість здобувати освіту за українськими програмами (ІЦО НАПН України, 2022; Centrum Edukacji i Rozwoju, 2022).

Сьоме. [Підвищення кваліфікації учителів](#).

У НАПН України створено сучасну й оперативну систему підвищення кваліфікації освітян.

В [Університеті менеджменту освіти НАПН України](#) та його [Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти](#) щороку підвищують кваліфікацію за державним замовленням понад 5 тис. освітян, за кошти з інших джерел — близько 3,5 тис. осіб.

Результатом інноваційної діяльності стало створення на базі Університету його цифрового двійника — [«Українського відкритого університету післядипломної освіти»](#) з розробленням й упровадженням платформи для дистанційного навчання «Adult Learning» («Навчання дорослих»). Нині за сучасними авторськими програмами у ньому щорічно підвищують кваліфікацію понад 2 тис. осіб.

У Білоцерківському інституті, в якому щороку підвищують кваліфікацію близько 2 тис. осіб за державним замовленням та понад 2 тис. — за спеціальним фондом, створено єдину освітньо-цифрову екосистему, що включає: сайт у віртуальному просторі, хмарний сервіс, віртуальну

школу, онлайн консультпункт, консалтинговий центр, інформаційно-аналітичний ресурс, цифрові навчальні курси; персональні веб-ресурси викладачів, цифрові програмно-методичні комплекси, ютуб-канал тощо.

В [Інституті педагогіки НАПН України](#) (2022) підвищення кваліфікації учителів здійснюється за такими інноваційними напрямками:

- науково-методичний супровід освітнього процесу за новим стандартом базової освіти. Вчені, які є авторами модельних навчальних програм і підручників для 5-х класів, упродовж 2021/22 навчального року підготували до роботи понад 21 тис. учителів із різних предметів, зокрема в умовах дистанційного навчання;

- проводиться навчання учителів за програмами підготовки до участі в міжнародних порівняльних дослідженнях PISA «Європейська якість навчання для кращої успішності учнів»;

- започатковано навчання учителів за інноваційними освітніми проектами «Світ чекає крилатих» (для учителів початкової школи) та «Ліга крилатих» для учителів-предметників, що реалізують проект у 5-6-х класах.

[Національна академія педагогічних наук України](#) робить все можливе для підтримки практичних дій [Міністерства освіти і науки України](#), зусиль усіх педагогів заради успішного функціонування і подальшої модернізації освіти України в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Биков, В.Ю. (2022). Про наукову і науково-організаційну діяльність Інституту цифровізації освіти НАПН України за 2018-2022 рр. та перспективи його розвитку. Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 16 червня 2022 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4143>
- Кокун, О.М. (2022). *Всеукраїнське опитування «Твоя життєстійкість в умовах війни»* : препринт. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/731505/>
- Кремень, В.Г. (ред.). (2021). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (До 30-річчя незалежності України)*: монографія. Національна академія педагогічних наук України. Київ: КОНВІ ПРИНТ. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
- Інститут педагогіки НАПН України. (2022). *Курси підвищення кваліфікації*. <https://undip.org.ua/listener/training-courses/>
- Інститут проблем виховання НАПН України. (2022, 16 червня). *Освітній процес в закладах дошкільної освіти в умовах військового стану* [Відео]. YouTube. https://youtu.be/Y5yGNiCu_o
- Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. (2022, 4 травня). *Соціально-психологічний стан українського суспільства в умовах повномасштабного російського вторгнення: нагальні виклики і відповіді — науково-аналітична доповідь*. <https://bit.ly/3SXCCms>
- Інститут цифровізації освіти НАПН України. (2022). *Солідарні з Україною: у Варшаві відкрито Центр освіти та розвитку для дітей та молоді*. <https://bit.ly/3PGgZV6>
- Міністерство освіти і науки України. (2022а, 15 червня). *Освітній процес в закладах дошкільної освіти в умовах війни обговорять на Всеукраїнській конференції*. <https://bit.ly/3PMpH4d>
- Міністерство освіти і науки України. (2022b). *Міжнародна серпнева педагогічна науково-практична конференція «Освіта, освітяни — незламні у війні»*. <https://bit.ly/3Cjkk54>
- Міністерство освіти і науки України. (2022с, 18 серпня). *Наше найголовніше завдання: не загубити жодної дитини, жодного здобувача освіти, — Сергій Шкарлет*. <https://bit.ly/3SZM1dd>
- Національна академія педагогічних наук України. (2022, 27 червня). *Спільне Українсько-Польське засідання Президії НАПН України і Комітету педагогічних наук Польської академії наук*. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/2765/>
- Остапенко, О.І., Тимчик, М.В., Зубалій, М.Д., Журба, К.О., Бінецький, Д.О., Касіч, Н.П., & Кузора, І.В. (2022). *Військово-патріотичне виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації* : навчально-методичний посібник (О.І. Остапенко, ред.). Київ: Інститут проблем виховання НАПН України. <https://bit.ly/3wcFfa6>
- Пригодій, М.А. (2021). *Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та машинобудівної галузей*: Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 17 червня 2021 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-2-8>
- Тимчик, М.В., Остапенко, О.І., Журба, К.О., Зубалій, М.Д., Бінецький, Д.О., Касіч, Н.П., & Кузора, І.В. (2022). *Методика військовопатріотичного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти* : методичні рекомендації (М.В. Тимчик, ред.). Київ: Інститут проблем виховання НАПН України. <https://bit.ly/3wdFP7z>
- Топузов, О.М., & Засекіна, Т.М. (2022). *Комплект підручників авторських колективів Інституту педагогіки НАПН України для учнів 5-х класів за новим Державним стандартом базової середньої освіти. Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4140>
- Centrum Edukacji i Rozwoju. (2022, 14 червня). *З гордістю повідомляємо, що Центр освіти та розвитку #CEiRTowarowa25A ім вже відкритий і чекає наших гостей з України*. Facebook. <https://bit.ly/3SYECuL>
- Kremen, V.H. (Ed.). (2021). *National Report on the State and Prospects of Education Development in Ukraine (To the 30th Anniversary of Ukraine's Independence)* : a monograph. National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Kyiv: KONVI PRINT. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-en>
- MON UKRAINE. (2022, 18 серпня). *Міжнародна серпнева педагогічна науково-практична конференція «Освіта, освітяни — незламні у війні»* [Відео]. YouTube. <https://youtu.be/AD373hZicxc>

PEDAGOGICAL SCIENCE FOR THE DEVELOPMENT OF A NEW COUNTRY

According to the results of the speech at the International August Pedagogical Scientific and Practical Conference “Education, Educators — Unbreakable in the War”, August 18, 2022

Vasyl Kremen

DSc in Philosophy, Professor, Full Member (Academician) of NAS of Ukraine and NAES of Ukraine, President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The speech reveals the key areas of research support for educators and practical actions of the Ministry of Education and Science of Ukraine for the successful functioning and further modernisation of Ukrainian education in war conditions. The most significant achievements of researchers of the National Academy of Sciences of Ukraine are presented: in preschool education, in particular the Centre for Early Development and Preschool Education at the Institute of Problems on Education of NAES of Ukraine; modernisation of the general secondary education content, implemented on the basis of textbooks in all subjects for the 5th grade created by researchers of the Institute of Pedagogy of NAES of Ukraine; digitalisation of education, in the field of which public resonance has acquired*

developments on the use of cloud technologies, electronic educational digital resources in education institutions, SMART-complexes for professional (vocational) education institutions; national and patriotic education — according to the developed technologies, programmes and methodical recommendations of the researchers of the Institute of Problems on Education of NAES of Ukraine; psychological studies, which are especially relevant for Ukrainian society in the conditions of a full-scale military invasion; education of Ukrainian children abroad which is implemented, for example, within the Distance Education Centre for Ukrainian schoolchildren in the city of Warsaw, which was opened on the initiative of the Institute for Digitalisation of Education of NAES of Ukraine; in-service teacher training, which is carried out according to the corresponding innovative educational programmes.

Keywords: *National Academy of Educational Sciences of Ukraine; research activities; Ukrainian education; pedagogy; psychology; scientific and methodological support; innovative person; military aggression.*

Дата публікації: 19 серпня 2022 р.